

11. EESTI PÕLLUMAJANDUSTEADLASI¹

Aamisepp, Julius (1. IX 1883 Kloostri v – 19. I 1950 Jõgeva), sordiaretaja, kartulikasvatusteadlane, põllumajandusteaduse dr (1947), ENSV teeneline teadlane (1945), ENSV TA korresp-liige (1946). Õppis Haapsalu linnakoolis (1902–1903), Peterburi linnukasvatuse kursustel (1911–1912), erihariduse omandas iseõppimise teel. Nõukogude Eesti preemia (1947), riiklik preemia (1948).

Harjumaal Kloostri v isatalus Karilepa Tõnul korraldas põldkatseid (1908–1916), Jõgeva Sordikasvanduse (Sordiaretusjaama) osakonnajuhataja (1920–1950).

Aamisepp oli väljapaistev teadlane ja teerajaja linnukasvatuse ja aianduse, eriti kartuli-, juur- ja kaunviljakasvatuse alal. Aretanud mitmed kartulisordid ('Kalev', 'Kungla', 'Jõgeva kollane' jt), samuti põldoa- ('Jõgeva'), herne- ('Jõgeva kirju', 'Aamisepp'), musta sõstra ('Anneke') jt sorte.

Kirjutanud üle 30 raamatu ja brošüüri ning avaldanud rohkesti kirjutisi ajakirjades "Agronoomia", "Uus Talu" jt. Toimetanud ajakirja "Väikelooma-kasvataja" (1919–1921).

T.: *Eesti põllumehe kanakasvatus* (Viljandi, 1917); *Kodujänestepidaja käsiraamat* (Viljandi, 1914, II tr 1921); *Söödajuurvilja kasvatamine* (1921, II tr 1927); *Kuidas kartulikasvatust tõsta ja selle kasutamist korraldada* (1926); *Võrdlevaid uurimisi kartulisortidega Eestis* (1939).

B.: EBL Tk 1940; H. Kiik. *Dr Julius Aamiseppa teaduslikust pärandist*, 1950; EE 14, 2000.

Daniel, Oskar (27. III 1874 Võru – 3. V 1945 Württembergi mk, Ilshofeni linn), metsateadlane, dots (1925), prof (1930). Õppis Saksamaal Eberswalde metsaakadeemias (1896–1897).

Metsaülem Pensa kubermangus (1902–1920), Tartu Ülikooli metsakasvatuse õpetaja (1921–1925), dotsent (1925–1930) ja professor (1930–1944). Samal ajal oli ta Metsade Peavalitsuse juhataja kt (1925–1927), ajakirja "Eesti Mets" toimetaja (1927–1940), Akadeemilise Metsaseltsi esimees (1925–1940). Emigreerus (1944) Saksamaale.

T.: *Metsakasvatus* (1923); *Metsakasvatus I, II* (1926, 1927); *Rückblick auf die Entwicklung des Forstwesens in Eesti* (1927); *Mets ja metsandus Eestis* (1929); *Metsanduse põhijooned* (1930); *Metsakaitse* (1935).

B.: EBL Tk 1940; EE 14, 2000.

Ekbaum (Eckbaum), Artur (26. I 1903 Suure-Kõpu v, Viljandimaa – 5. VI 1976 Toronto), ühistegevusteadlane. Lõpetas (1923) Eesti Aleksandri Olustvere Põllutöökeskkooli, Eesti Ühistegelise Liidu kursused (1926) ning Tallinna Kolledži õhtukursused (1927), õppis Berliini Põllumajandusülikoolis (1928–1931). Täiendas end Haridusministeeriumi stipendiaadina Zürichi Tehnikaülikoolis agrarökonoomika alal (1931–1932).

Ekbaum oli Viljandimaa põllumajandusinstruktor (1925), Põllumajanduse Ühistegevuse Revisjoniliidu asjaajaja-sekretär (1926–1929) ning maanoorte organisaator ja Revisjoniliidu Viru- ja Järvamaa instruktor-revident. Oli (1932–1935) Eesti Põllumeeste Keskseksi sekretär ja ühtlasi ajakirjade "Põllumees" ja "Maanoored" toimetaja. Oli Põllutöökoja Nõuandetalituse juhataja ning asedirektor (1935–1936), Ühistegevuskoja peasekretär (1936–1940), Põllumajanduslike Ühistute Keskkliidu juhataja (1941–1944). Põgenes (1944) Rootsi. Töötas seal algul Sānga-Sāby's põllum ühistegevuskoolis, seejärel Stockholmis Rootsi Põllumeeste Liidu teadusosakonnas. A-st 1949 elas Torontos ja töötas kuni pensionile jäämiseni (1972)

¹ Koostatud alfabeetilises järjekorras.

raamatupidajana Ontario Põllumeeste Ühistegelikus Kindlustusasutuses. Oli Toronto Eesti Seltsi asutaja ja juhatuse liige, Toronto Eesti Ühispanga asutajaid (1954) ja selle juhatuse esimees. Toimetas a-st 1957 "Ühispanga Uudiseid" ja koostas Eesti ühistegevuse ajalugu.

T.: *Põllumajanduslik ühistegevus Taanis, Soomes ja Schveitsis* (Tln, 1934, kaasautor); *Ühistegevuse areng ja saavutusi Saaremaal* (Toronto, 1962); *Ühistegevus ja põllumeeste majanduslikud asutused. – Eesti põllumeeste poliitika* (Lund, 1956); *Ühistegevus Eesti ühiskonnas. – Ühisel jõul* (Stockholm, 1952); *Eesti põllumeest ja talu mälestades. – Ühistegevus on päike* (Toronto, 1977).

B.: *Maanoored*, 1934, 11; *Ühistegevus on päike. Aastad Artur Ekbaumiga*, Toronto, 1977; *Agraarteadus*, 1993, 1; *Eesti teaduse biogr leksikon*, 1. kd, 2000.

Happich, Karl Julius Richard (18. IV 1863 Pootsiku mõis, Iisaku khk – 9. VII 1923 Schömborg, Württemberg, maetud Tartusse), baltisaksa loomaarstiteadlane, bakterioloog ja hügieenik. Lõpetas Tartu Veterinaariainstituudi (1888), vet mag (1892).

Tartu Veterinaariainstituudi prosektoer (1890–1891), õppejõud, prof (1905–1918) ja ühtlasi direktor (1914–1918).

Asutas (1900) Tartu Veterinaariainstituudi bakterioloogiajaama juurde piimandus-bakterioloogia labori, juhatas seda ja muutis selle (1907) iseseisvaks asutuseks. Laborist sai Venemaa piimanduskultuuri keskus, kus valmistati ja levitati hapukoorevõi valmistamiseks sobivat bakterikultuuri. Korraldas (1900–1914) piimandustöötajatele hügieeni-, bakterioloogia- ja piimakeemiakursusi jms. Happichi algatusel kehtestati Tartus Euroopa esimene kohustuslik piima ja piimasaaduste kvaliteedi kontroll. Happich andis piimandusbakterioloogia laboratooriumi 1919. a üle Tartu Ülikooli loomaarstiteaduskonnale. Oli loomaarstiteaduskonna epizootoloogia ja bakterioloogia professor ning bakterioloogiajaama ja piimaasjanduse laboratooriumi juhataja. K. Happich oli Tartu Ülikooli loomaarstiteaduskonna esimene dekaan (1919–1923). Võttis osa Eesti Vabadussõjast.

T.: Avaldanud töid peamiselt piimandusbakterioloogiast ja -hügieenist, kuid ka infektsioonhaigustest, Tartu Veterinaariainstituudi ajaloost jm. Avastanud vähkide lapptaudi tekitaja Eestis (1900).

B.: *Agronomia*, 1926, 6; *Eesti teaduse biogr leksikon*, 1. kd, 2000.

Hünerson, Jaan (4. II 1882 Karksi – 5. VI 1942 Sverdlovski obl), agronoom, Tartu Ülikooli audoktor – *dr. phil. h. c.* (1932). Õppis põllumajandust Saksamaal Königsbergi ülikoolis (1906–1907) ja Bonnias Poppelsdorfi põllumajanduse akadeemias (1907–1912), mille lõpetas kultuurtehnika (maaparanduse) erialal (1912).

Põhja-Liivimaa (hiljem Lõuna-Eesti) Põllutöö Keskseksi sekretär (1911–1924), Eesti Põllumeeste Keskseksi peasekretär (1924–1927) ning ühtlasi Vahi põllutöö-talvekooli ja kontrollassistendite kursuste lektor (1912–1918), ajakirja "Põllutööleht" toimetaja (1914–1918), ajakirja "Põllumees" toimetaja (1919–1933, 1936–1939).

Eesti Põllumeeste Keskseksi peasekretärina korraldas Hünerson põllumajanduse arendamist ja agronoomilist nõuannet. Rakendas ühistegevust põllumajanduses, asutades (1928) ühistegel kuukirja "Ühisjõud". Tartu Eesti Majandusühisuse asutajaid, Põllutöökoja direktor (1933–1936), Riigi Viljasalve direktor (1937–1940). Osales Eesti delegatsioonil rahvusvahelistel põllumajandus- ja majanduskonverentsidel (Genfis, Bernis, Varssavis jm).

T.: *Rukis* (1914); *Maapinna tundmine* (1916, kaasautor A. Eisenschmidt); toimetanud koos M. Pilliga *Põllumehe Kalender Käsiraamatut* (1915–1943).

B.: *Agronomia*, 1932, 2; EBL Tk 1940; EE 14, 2000.

Ilmjärv, Mihkel (1. XII 1891 Kolga-Jaani – 30. I 1951 Viljandi), loomaarst, hobusekasvatusteadlane ja -tõuaretaja, ENSV teeneline teadlane (1945). Õppis Tartu Veterinaaria Instituudis (1913–1917), Nõukogude Eesti preemia (1947).

Tori Hobusekasvatuse juhataja (1926–1947) ja ühtlasi Põllutöoministeeriumi hobusekasvatuse eriteadlane (1926–1940), ENSV TA Loomakasvatuse ja Veterinaaria Instituudi hobusekasvatuse sektori juhataja (1947–1950).

T.: *Tori hobune* (1957); ajakirja *Meie Hobune* toimetaja (1929–1930).

B.: ENE 3, 1971; EE 14, 2000.

Jaska, Elmar (2. V 1910 Kärstna – 8. X 1980 Ottawa, Kanada), põllumajandusteadlane, *mag. agr.* (1937), *dr. agr.* (1938). Õppis Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonnas (1928–1934).

Põllutöökoja raamatupidamistalituse eriteadlane (1932–1933), Riigi Statistika Keskbüroo põllumaj-referent ja Statistikanõukogu sekretär (1933–1935), olles samal ajal Põllumajandusliku Konjunkturibüroo põllumajanduse eriteadlane ja ajakirja “Põllumajandusturg” turgude osa toimetaja. Konjunkturiinstituudi põllumajanduse eriteadlane (1935–1938), Konjunkturiinstituudi nõunik (1938. a-st). Avaldanud kirjutisi, mis käsitlevad agronoomilisi, konjunkturiilisi ja agraar-poliitilisi küsimusi.

T.: *Talundite turutoodangu areng Eestis* (1937, mag-töö); *Agraarkriisi mõjutusi Eesti põllumajandusele* (1938, dr-diss).

B.: *Agronoomia*, 1938, 11; EE 14, 2000.

Järvesoo (1936. a-ni Gerberson), Elmar (22. III 1909 Saarde – 7. XII 1994 Daytona Beach, Florida), *dr. agr.* (1939), prof (1966). Õppis Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonnas (1930–1934). Viibis YMY Sampsa stipendiaadina Soomes (1934) ja Põllutöoministeeriumi stipendiaadina Tšehhoslovakkias, Leedus, Lätis ja Saksamaal (1937–1938), Rootsis (1939).

Ajakirja “Agronoomia” toimet abijõud (1932) ja sekretär (1932–1935), Tartu Ülikooli Kultuuritehnika ja Geodeesia kabineti assistent (1934–1937), Põllumajandusliku Uurimise ja Katseasjatuse Komitee teadussekretär (1940–1941), ENSV Põllutöörahvakomissariaadi inspektor (1941).

1942–1944 Põllumajanduse Keskvalitsuse maaviljeluse valitsuse asejuhataja, ühtlasi Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonna õppejõud (talutööde ratsionaliseerimine), ajalehe “Maa Sõna” toimetaja.

Järvesoo läks 1944 Saksamaale. Oli Balti Ülikooli (1945–1949) asutamise organiseerija, prorektor ja õppejõud. Siirdus 1949 USA-sse. Oli 1950–1977 Massachusettsi ülikooli (Amherstis) põllumajandusökonomika õppejõud (1966–1977 prof). Paljude kodumaa ja välisriikide akadeemiliste organisatsioonide auliige.

T.: *Voraussetzungen und Richtlinien zur Mechanisierung der Landwirtschaft in Estland* (1939, dr-diss, Berliin); *Põllumajanduse põhiküsimusi* (1940, kaasautor); *Kodumaal ja võõrsil* (Kanada, 1965, koostaja ja autoreid); *A Case Study of a Soviet Republic: The Estonian SSR* (Boulder, 1978, koos Tõnu Parminguga); *Dotsent Jaan Mets* (Toronto, 1988, koostaja ja autoreid); *Balti Ülikool Saksamaal 1945–1949* (Toronto, 1991, koostaja ja autoreid).

B.: *Agronoomia*, 1939, 10; *Agraarteadus*, 1999, 1; L. Koobas. *Prof emer. dr. Elmar Järvesoo elu ja töö*. Toronto, 2001; EE 14, 2000.

Järvik (1935. a-ni Gross), Mart (17. X 1897 Kärü v – 10. IX 1956 Malmö), piimandusteadlane, *mag. agr.* (1931), dots (1929), *dr. agr.* (1932), prof (1938). Õppis Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonnas (1919–1924) ja lõpetas selle (1926).

Tartu Ülikooli Mullateaduse- ja Agrikultuurkeemia-kabineti ja samanimelise katsejaama assistent (1922–1926), teaduslik stipendiaat piimanduse alal kodumaal ning Soomes ja

Saksamaal (1926–1929), piimanduse dotsent (1929–1938) ja professor (1938–1944), olles ühtlasi ülikooli piimanduse instituudi juhataja.

T.: *Tähtsamad võid infitseerivad pärmi- ja pärmilähedaste pungseente allikad mõnes kodumaa piimatalitises* (1931, mag-töö); *Võis leiduvad pungseened ja nende mõju võisse Schleswig-Holsteini ja Eesti piimatalitiste võiuurimise andmeil* (1932, dr-diss), *Eesti lehmapiima koostis* (1940).

B.: *Agronoomia*, 1932, 6; J. Lepajõe. *Prof dr. agr. Mart Järvik – 100*. Voldik, 1997; EE 14, 2000.

Kaarde (1936. a-ni Karlson), Johannes (31. V 1896 Kurista v – 3. VII 1976 Tartu), loomaarstiteadlane, *dr. med. vet.* (1926), dots (1927), prof (1938), ENSV teeneline teadlane (1956), Nõukogude Eesti preemia (1967). Õppis Tartu Veterinaaria instituudis (1916–1917). Lõpetas Tartu Ülikooli loomaarstiteaduskonna vet-arstina (1921). Viini loomaarstiülikooli teaduslik stipendiaat (1924–1926).

Tartu Ülikooli eripatoloogia, teraapia ja kliinilise diagnostika kabineti assistent (1921–1924), veistehaiguste ja sünnitusabi dots (1927–1937), prof (1938–1944), veistehaiguste ja hobusekasvatuse kateedri juhataja, prof (1944–1951), EPA sama kateedri prof (1952–1956), EPA mittenakkavate sisehaiguste kateedri juhataja, prof (1956–1966), prof-konsultant (1966–1976). TRÜ loomaarstiteaduskonna (1940–1941) ja EPA veterinaariateaduskonna dekaan (1952–1956). Eesti Loomakasvatuse ja Veterinaaria Teadusliku Uurimise Instituudi sektorijuhataja (1947–1949).

T.: *Das Blutbild im Kollaps bei Pferde und Hunden* (1926, dr-diss); *Põllumehe loomatervishoiu käsiraamat* (1942, kaasautor); *Loomatervishoiu käsiraamat* (1946, 1961, 1972, kaasautor); *Veterinaarfüsioteraapia* (1963, kaasautor); *Põllumajandusloomade udarahaigused* (1965, kaasautor).

B.: ENE 3, 1971; *Agraarteadus*, 1996, 3; EE 14, 2000.

Kallit, Peeter (5. V 1889 Vana-Kariste – VII 1941 Tallinn), karjakasvatuse eriteadlane. Lõpetas põllumajandusl kursused Kaarlimõisas (1907), õppis Harju põllutöökoolis Soomes (1908–1910) ja lõpetas selle (1910).

Päriveri karjakontrollassistend (1910–1911), Põhja-Liivimaa Põllumeeste Keskseksi karjakasvat instruktore (1911–1915), sama seltsi karjakontroll-inspektor (1915–1918), tegelik põllumees isatalus (1918–1919), Lõuna-Eesti Põllumeeste Keskseksi karjakontroll-inspektor (1920–1921), Viljandimaa põllumaj-inspektor (1921–1923), Eesti Maakarja Kasvatajate Seltsi sekretär-eriteadlane (1920–1940). Ta on olnud lektoriks kontrollassistendite kursustel, Vahi talvekoolis (1914–1918), Liplapi Aiatöö- ja Majapidamiskoolis, Sakkapuu Põllutöö- ja Majapidamiskoolis jm.

T.: *Noorkarja kasvatamine* (1915), *Piimakarja toitmine* (1920, II tr 1926), *Kodumaa jõutoidud* (1922), *Eesti maakari ja selle tõuparandus* (1923).

B.: *Põllumajandus*, 1939, 17; *Põllumajandus*, 1942, 22; *Agraarteadus*, 1996, 3.

King, Nikolai (10. VIII 1900 Pärnu – 9. IX 1973 Melbourne), piimandusteadlane ja kolloidkeemik, *mag. chem.* (1926), prof (1941). Lõpetas Tartu Ülikooli keemiaosakonna (1925).

Oli Piimasaaduste Väljaveo Kontrolljaama keemik, hiljem asejuhataja (1926–1936), Õisu Piimandusinstituudi Piimanduskatsejaama juhataja (1937–1944), emigreerus (1944) ja töötas Austraalia Liidu Teadusliku ja Tööstusliku Uurimisasutuse piimandusosakonnas Melbourne'is (1951–1965). Tema uurimistulemused on leidnud laialdast rakendamist piimatööstuses kogu maailmas, eriti või pideva valmistamise meetod. Piimarasvakuulikeste membraani ehituse selgitamine ja võiteratekke teooria tegid ta rahvusvaheliselt tuntuks.

T.: Avaldanud rohkesti piimandusalaseid töid ja uurimusi, ka inglise ja vene keeles. *Õisu Piimandusinstituudi Piimanduskatsejaam* (1939, kaasautor J. Hindriko); *The milk fat globule membrane and some associated phenomena* (1955).

B.: L. Niilus. *Õisu*. Tln, 1982; *Agraarteadus*, 2000, 3; EE 14, 2000.

Kivimäe (1935. a-ni Steinberg), Arnold (19. XII 1908 Anna v – 28. VIII 1988 Uppsala), loomakasvatusteadlane, *mag. agr.* (1933), dr (1959), prof (1959). Õppis Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonnas (1926–1931).

Tartu Ülikooli Loomakasvatuskabineti assistent (1929–1934), Kuusiku kontrollassist kooli õpetaja (1934–1935), Põllutöökoja loomakasvatuse nõunik (1935–1940). Lahkus Eestist (1944) Rootsi. Omandas Uppsala ülikoolis rohusöötaid käsitleva uurimisega doktorikraadi (1959) ja pärast seda töötas samas ülikoolis linnukasvatuse osakonna juhatajana, oli riigi-agronoom.

T.: *Tegurid, mis peale söötmise mõjutavad veise piimatoodangut* (1933, mag.-töö); *Chemical composition and digestibility of some grassland crops with particular reference to changes caused by growth, season and diurnal variation* (1959, dr-diss); *50 aastat tööd loomakasvatuse alal* (Uppsala, 1983). Trükkis avaldanud ligemale 450 tööd.

B.: *Agronoomide koja aastaraamat I*, 1937; *Põllumajanduse Akadeemia*, 1983, 1; *Agraarteadus*, 1998, 4.

Koppel, Ernst (18. IV 1894 Sootaga – 27. V 1959 Kuusalu), med-arst, mesindusteadlane, tõuaretaja, ENSV teeneline arst (1947). Õppis Tartu Ülikooli arstiteaduskonnas ja jätkas õpinguid Tomski ülikoolis, mille arstiteaduskonna lõpetas 1919. Koppel oli Kuusalu jaoskonnaarst (1923–1959), asutas Mesilaste Tõuaretajate Seltsi (1933–1944), Kuusalu Mesinduse Instituudi (1934–1944). Kuusalus toimus mesilaste tõuemade kasvatus ja aretus, oli Kuusalu riikliku katsemesila juhataja (1941–1959). Avaldas mesinduse kohta rohkesti kirjutisi.

T.: *Mesimisest* (1918); *Mesilaste tõud* (1935, II tr 1949); *Mesilasema* (1945).

B.: *Mesinik*, 1939, 5; *Sotsialistlik Põllumajandus*, 1959, 12.

Kõpp, Peeter (3. IV 1888 Kärstna – 20. VIII 1960 Chicago), põllumajandusteadlane, dots (1919), *dr. agr.* (1926), prof (1924). Õppis Königsbergi ülikooli põllutööinstituudis (1912–1914), täiendas end Helsingi ülikooli juures (1920).

Õpetaja Viljandis (1908), Nuustakul (1909–1912), Eesti Aleksandri Kõo Põllutöökoolis (1914–1919), Tartu Ülikooli põllumajapidamise dotsent (1919–1924), agraarökonomiamia professor (1924–1944), ühtlasi põllumajandusteaduskonna dekaan (1919–1920, 1925–1928, 1938–1939), prorektor (1942–1944), Maarjamõisa valitseja (1923–1940), Akadeemilise Põllumajandusliku Seltsi esimees (1921–1940).

T.: *Der Einfluß der Preis-, Intensitäts- und Produktivitätsrelationsverschiebungen auf die Rentabilität der einzelnen landwirtschaftlichen Produkte mit besonderer Berücksichtigung der Kriegsverhältnisse* (1926, dr-diss).

B.: *Eesti aval tegelased*, 1932, 132; *Agronoomia*, 1926, 6; 1938, 4; EE 14, 2000.

Käspre (1936. a-ni Käsebier), Ants (26. IV 1896 Kaansoo – hukkus vangilaagris), põllumajandusteadlane, *mag. agr.* (1935). Õppis Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonnas (1919–1928).

Kogu ülikoolis õppimise ajal oli teenistuses, et saada ülalpidamist. Tartu Ülikooli Taimehaiguste Katsejaama abijõud, assistent ja juhataja abi (1922–1929), Kuusikul Riigi Põllutöökatsejaama juhataja ja juhataja abi (1929–1940), ühtlasi õpetaja Kuusiku

Kontrollassistentide koolis (1929. a-st). "Põllumehe käsiraamatu" I, II, III osa toimetaja. Avaldanud rohkesti kirjutisi.

T.: *Põldsinep ja selle tõrje, eriti otstarbekohase maaharimise abil* (1935, mag-töö); *Talviste laudatööde analüüs* (1938); *Maaharimine ja maaharimisriistad* (1940, kaasautor).

B.: *Eesti aval tegelased*, 1932; *Agronoomia*, 1935, 8; *Agraarteadus*, 1996, 2.

Laas, Aleksander (18. III 1889 Aru v – 15. X 1957 Tartu), loomaarstiteadlane, *dr. med. vet.* (1927), dots (1929), prof (1932). Lõpetas Moskva Veterinaaria Instituudi (1921), Tartu Ülikooli loomaarstiteaduskonna (1925).

Tartu Ülikooli loomaarstiteaduskonna sisehaiguste kliiniku assistent (1924–1925), teaduslik stipendiaat Viinis, Utrechtiis jm (1926–1928), õppeülesande täitja (1928–1929), dotsent (1929–1932), professor (1932–1944) ja ühtlasi kateedrijuhataja (1929–1944), TRÜ mittenakkavate sisehaiguste kateedri juhataja, prof (1944–1951), EPA-s sama kateedri juhataja, prof (1951–1957). Akadeemilise Loomaarstiteadusl Seltsi esimees (1933–1937).

T.: *Bestimmung der Alkalireserve des Pferdeblutes bei Lungenerkrankungen und paralytischer Haemoglobinaemia* (1927, dr-diss); *Diagnostilisi juurdusi kliiniliseks otstarbeks* (1929); *Koduloomade tähtsamaid parasiite ja nende tõrje* (1934); *Koduloomade sisehaiguste kliiniline diagnostika* (1934, II tr 1943, III tr 1957).

B.: ENE 4, 1972; *Sotsialistlik Põllumajandus*, 1957, 11; EE 14, 2000.

Laja, Ferdinand (17. IV 1889 Meeksi – 2. I 1956 Tartu), loomaarstiteadlane, dots (1929), *dr. med. vet.* (1929), prof (1932), ENSV TA akadeemik (1947). Lõpetas Tartu Veterinaaria Instituudi (1917).

Kaasani Veterinaaria Instituudi assistent (1920–1921), Tartu Ülikooli loomaarstiteaduskonna bakterioloogia jaama assistent (1921–1929) ja Põllutöoministeriumi Loomatervishoiu Peavalitsuse diagnostilise labori juhataja, loomaarstiteaduskonna eribakterioloogia, epizootoloogia ja politseilise loomaarstiteaduse kateedri dotsent (1929–1932), sama kateedri juhataja, prof (1932–1951), EPA loomataudide ja mikrobioloogia kateedri juhataja, prof (1951–1956). Loomaarstiteaduskonna dekaan (1938–1941; 1944–1947). Eesti NSV TA Loomakasvatuse ja Veterinaaria TUI organiseerijaid ja direktor (1947–1950).

T.: *Andmeid Bac. abortus Bangi infektsioonist üldse ja eriliselt selle uurimisest Eestis* (1929, dr-diss); *Marutaud Eestis ja selle vastu võitlemine* (1925); *Marutõve tõrjest ja loomade antiraabilisest immuniseerimisest* (1930).

B.: EBL Tk 1940; ENE 4, 1972; EE 14, 2000.

Lange, Aleksander (27. V 1879 Rasina – 4. VIII 1947 Tartu), aianduseriteadlane ja -organiseerija. Õppis Peterburi aiatöökursustel (1907–1908) ja iseõppijana.

Tartu Õpetajate Seminaris aiandusõpetaja (1922–1932) ja ühtlasi Tartumaa aiandusinstruktor (1925–1932), aiandusnõuandja, -konsulent ja vanemagronoom (1932–1947). Tartu Aianduse ja Mesinduse Seltsi esimees (1923–1941) ning selle seltsi poolt väljaantava kuukirja "Aed" toimetaja (1923–1930). Aretas õunasordi 'Koidu renett'. Avaldanud rohkesti kirjutisi aiandusest.

T.: *Viljapuu võra harvendamine* (1929); *Õunte säilitamisest ja hoiuruumidest* (1937); *Aianduse seisukorrast kümme aastat tagasi* (1937); *Kuhu suundub meie puuvilja tootmine tulevikus* (1937).

B.: *Eesti aval tegelased*, 1932; *Eesti Põllumajandus*, 1947, 8; *Aiandus ja mesindus*, 1981.

Julius Aamisepp
1883–1950

Oskar Daniel
1874–1945

Mart Järvik
1897–1956

Nikolai King
1900–1973

Peeter Kõpp
1888–1960

Ferdinand Laja
1889–1956

Leius (1938. a-ni Zolk), Kaarel (Karl Johannes) (20. VIII 1891 Pangodi – 14. II 1969 Ontario “Jõekäärü”), taimekaitseteadlane. Õppinud Tartu Ülikoolis põllumajandust ja zooloogiat ning iseõppimise teel taimekaitset.

Tartu Ülikooli praktilise zoologia kabineti assistent (1921–1930) ja samas eriainete õpetaja rakenduszoologia (entomoloogia) alal (1930–1944), olles ühtlasi TÜ Rakenduszoologia (entomoloogia) Katsejaama juhataja Raadil (1921–1944). Ta oli esimene taimekaitse eriteadlane Eestis, kelle sulest ilmus palju sellealaseid kirjutisi. Töötas välja tõhusa karusmarja-jahukaste tõrjevahendi “Kasoraan” (1930). Tegutses aktiivselt ka aianduse (kiviktaimla) alal. K. Leius põgenes 1944. a Saksamaale. Osales Balti Ülikooli (1945–1949) asutamisel, oli Bonni ülikoolis külalisprofessor. Siirdus 1948. a Inglismaale ja sealt Kanadasse, kus töötas eriteadlasena Bellesville'i taimekaitse uurimiskeskuses kuni 1956.

T.: *Kodumaa kahjulikumad putukad* (1923); *Karusmarja jahukaste ja selle tõrje* (1930); *Kodumaa üraseklased* (1932); *Taimekaitsevahendid ja nende tarvitamine* (1934, II tr 1936, III tr 1942, kaasautor).

B.: EBL Tk 1940; *Põllumajanduse Akadeemia*, 1983, 1; EE 14, 2000.

Leppik (1947. a-ni Lepik), Elmar (3. XII 1898 Jõgeva – 4. II 1978 Beltsville, Marylandi osariik), botaanik, fütopatoloog, evolutsionist, *mag. bot.* (1926), *dr. sc. nat.* (1928), dots (1929), prof (1938). Õppis Tartu Ülikooli mat-loodusteaduskonnas ja lõpetas selle *mag. bot. astmega* (1926), töötas Rockefeller Foundationi stipendiaadina Šveitsis (1926–1928).

Tartu Ülikooli taimekasvatuse (taimehaiguste) dotsent (1929–1938) ja professor (1938–1944) ning ühtlasi taimehaiguste instituudi ja taimehaiguste-katsejaama juhataja (1929–1944).

E. Leppik kutsuti 1935 Rahvaste Liidu juurde taimekaitseeksperide komiteesse, oli (1938–1939) Eesti esindaja Rooma Rahvusliku Põllumajanduse Instituudi juures.

Leppik emigreerus 1944 Saksamaale, kus töötas botaanika ja taimekaitse professorina Weihenstephani kõrgemas aianduskoolis ja Müncheni tehnikaülikoolis (1945–1946), 1946–1947 USA armee Freisingi põllumajanduse ja tehnikaülikoolis nõuandjana.

Siirdudes USA-sse oli Leppik 1950–1955 Lõuna-Dakotas Augustana ülikooli kolledži, 1955–1957 Minnesota ülikooli Hormeli instituudi ja 1957–1964 Iowa ülikooli professor ning a-st 1964 elu lõpuni Marylandis Beltsville'i Taimekasvatus Instituudi teadur. Ta valiti 1964 New Yorki TA akadeemikuks.

T.: *Tartu ümbruskonna parasiit-seenestik* (1926, mag-töö); *Untersuchungen über den Biochemismus der Kartoffelfäulen. Der Einfluß der Phytophthora – Fäule auf die chemische Zusammensetzung der Kartoffelknolle* (1928, dr-diss, Zürich); *Meie tähtsamad kartulihaigused, nende tundmine ja tõrje* (Tartu, 1933); *Kodumaa kõrreliste ja liblikõieliste määraja õitega ja õiteta olekus* (Tartu, 1935); *Taimekaitsevahendid ja nende tarvitamine* (Tartu, 1934, II tr 1936, III tr 1942, kaasautor K. Leius); *Einige Fragmente aus der geschichtlichen Entwicklung der ostbaltischen Pilzflora. Annales Soc. nat. invest. Univ. Tartu* (1941) 47; *Typological classification of flowering plants. Taxon* (1952); *1. A new system for classification of flower types* (1957) 6. *Гомологические и аналогические ряды в эволюции типов цветков. Генетика* (1969) V, 5; *List of publications 1923–1976*. (Beltsville, 1976).

B.: K. Annuk. *Professor dr. sc. nat. Elmar Leppik*. Tartu, 1998; EE 14, 2000.

Liidak (1936. a-ni Liideman), Kaarel (Karl) (12. XI 1889 Sindi – 16. I 1945 Nuia), põllumajandusteadlane. Lõpetas Moskvas Peetri põllumajanduse akadeemia õpetatud agronoomina (1917).

Põhja-Eesti põllumajanduskeskkooli õpetaja Jänedal (1921–1924), Kuusikul Riigi põllutõökatsejaama juhataja (1924–1929) ja ühtlasi Kuusiku karjakasvatuskooli õpetaja (1926–1929), Talumajanduse Nõuandebüroo direktor (1929–1932), Põllutöökoja nõuandetalituse juhataja (1932–1935), Põllutööministeeriumi põllumajanduse osakonna direktor (1935–1940).

Elmar Emil Leppik
1898–1978

Kaarel Liidak
1889–1945

Aleksander Lukksepp
1876–1960

Andres Mathiesen
1890–1955

Jaan Mets
1891–1969

Jaan Mägi
1883–1939

Nõukogude korra algusajal (1940/41) Majandusministeeriumi kokkuostu keskuse juhataja. Saksa okupatsiooni aastatel (1941–1943) Põllutöoministeeriumi/Põllumajanduse Keskvalitsuse Põllumajandusvalitsuse juhataja. Oli Eesti agraarprogrammi koostamise (1936) juhtivautoriks. Tartu Ülikoolis luges õppeülesande korras ühiskondlikku agronoomiat (1933–1942), ühistegevuse ja agraarpoliitika professor (1942–1944), agronoomiliste kutse-eetiliste ja rahvusideoloogia küsimuste algataja ja arendaja, Agronoomide Koja esimees (1935–1940). Oli viljakamaks kirjameheks agronoomide peres.

K. Liidakul ei õnnestunud 1944. a sügisel põgenemine Eestist. Ta varjus võõra nime all (Karl Lepik). Mure Eesti rahva oodatavast traagilisest saatusest ja teadmatus Rootsi saadetud perekonnast murdis peatselt tema eluküünla.

T.: *Kõrreviljakasvatus I* (1926, kaasautor N. Rootsi); *Väetuse õpetus* (1927, koos J. Lehtmanniga); *Lühike väetuse õpetus* (1930); *Jaoskondliku agronoomilise nõuandetöö korraldus, meetodika ja praktika* (1932, kaasautor); *Kas tunned maad* (1935); *Suunad ja kavad* (1939); toimetas *Väikepõllumehe kirjavara* (1924–1929).

B.: *Agronoomia*, 1940, 1; A. Mark. *K. Liidak – Tema tööst ja ideoloogiast*. Uppsala, 1985; Rmt – prof Kaarel Liidak 110. Tartu, 1999; *Agraarteadus*, 1990, 1; EE 14, 2000.

Liik, Elmar (4. VI 1895 Kärkla – 19. VII 1975 Tartu), loomakasvatusteadlane, *mag. agr.* (1927), dots (1932), *dr. agr.* (1939, 1946), prof (1939, 1949). Õppis Riia Polütehnikumis, lõpetas Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonna (1926).

Tartu Ülikooli stipendiaat (1926–1928), väikeloomakasvatuse kabineti õppeülesande täitja (1928), samas dotsent (1929–1939) ja professor (1939–1951), TRÜ väikeloomakasvatuse kateedri juhataja (1945–1951), EPA eriloomakasvatuse kateedri professor (1951–1966). Raadi Väikelooma- ja Linnukasvatuse Katsejaama juhataja (1937–1944). Oli Eesti NSV TA Loomakasvatuse ja Veterinaaria TUI asutajaid (1947) ja direktori asetäitja (1947–1950).

T.: *Numloomade, eriti sigade söötmisnormid uuemate uurimiste valgusel* (1927, mag-töö); *Eesti šropšire lammaste villa morfoloogiliste omaduste ja rendemendi uurimusi* (1939, dr-diss); *Lambavill ja selle kvaliteeti mõjustavad tegurid* (1938); *Seakasvataja käsiraamat* (1960, kaasautor).

B.: EBL Tk 1940; ENE 4, 1972; *Sotsialistlik Põllumajandus*, 1965, 11; 1975, 13; 17; EE 14, 2000.

Luksepp, Aleksander (5. I 1876 Vana-Otepää – 5. II 1960 Tartu), põllumajanduse mehhaniseerimise eriteadlane, dots (1924), prof (1938). Õppis Riia Polütehnikumi keemia ja agronoomia osakonnas (1904–1905) ja Tartu Ülikooli füüsika-matemaatikateaduskonna agronoomiaosakonnas (1907–1913), mille lõpetas õpetatud agronoomina (1913).

Tartu Eesti Majandusühisuse ja Lõuna-Eesti Põllumeeste Keskseksi piimanduse eriteadlane (1911–1914), Tallinna linna mõisate ja maade inspektor (1914–1915), Turkestani Golodnaja katsejaama puuvillakasvatuse ja stepimuldade eriteadlane (1915–1917), Tartu Maavalitsuse põllumajandusosakonna juhataja (1918), Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonna põllutööriistade ja masinate õpetaja (1919–1924), dotsent (1924–1938), professor (1938–1944), TRÜ põllumajanduse mehhaniseerimise kateedri dotsent (1944–1950). Oli Tartu Eesti Majanduse Ühisuse esimees (1927–1935).

T.: *Maaharimine* (1926), *Puhastamine ja sorteerimine* (1926), “*Planeet Junior*” käsiraamat (1927).

B.: *Eesti Põllumajanduse Muuseumi teaduslike tööde kogumik III*, 1976; EE 14, 2000.

Martin, Alma (22. II 1894 Vana-Vändra – 14. III 1969 USA, Guilfort, N.C.), kodumajandusteadlane, *Master of Science* (1927), prof (1949). Õppis Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonnas (1921–1922) ja lõpetas selle agr-diplomiga (1924), Soomes

kodumajandust (1925), Põllutööministeeriumi suunamisel USA-s Iowa riiklikus kolledžis Rockefelleri sihtasutise stipendiaadina (1926–1927), kus omandas *M. Sc.* kraadi (1927).

Põllutööministeeriumi Riigimaade Peavalitsuse sekretär (1919–1920), Põllutööministeeriumi kodumajanduse eriteadlane ja inspektor (1927–1931), olles ühtlasi Kehtna Kõrgema Kodumajanduskooli õpetaja (1927–1931), Haridusministeeriumi kutseosakonna nõunik (1935–1941), Sotsiaal- ja Kodumajandusinstituudi õpetaja (1941–1944), USA-s Guilfordi kolledžis kodumajanduse professor (1949–1962).

Ta on esimene Eesti naisagronoom ja akadeemilise kraadiga kodumajandusteadlane ning esimene eesti naine, kes väljaspool kodumaad omandas professori kutse.

T.: *Kodumajanduse arenemine ja seisukord Eestis* (1929); *Perenaise käsiraamat* (1934); *Kuidas kasvatada lapsi tööle* (1933, II tr 1936, III tr 1937); *Laste majanduslik kasvatus* (1938).

B.: *Agronoomia*, 1927, 9; *Eesti aval tegelased*, 1932; H. Mäelo – *Eesti naine läbi aegade*, Lund 1957; *Agraarteadus*, 2001, 1.

Mathiesen, Andres (Andrei) (1. XII 1890 Sindi – 3. V 1955 Stockholm), metsateadlane, dots (1921), prof (1924), *dr. rer. for.* (1928). Õppis Petrogradi metsainstituudis (1911–1915), täiendas end Saksamaal ja Austrias (1925–1926).

Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonna metsanduse ja geodeesia õppejõud (1920), metsakorrald dotsent (1921–1924), professor (1924–1944), põllumajandusteaduskonna dekaan (1928–1937), prorektor (1941–1943). Akadeemilise Metsaseltsi asutaja (1922) ja esimene esimees. Asutas 1921 Kastre-Perevallas (Järvelja) Tartu Ülikooli õppemetskonna (oli 1921–1944 selle juhataja) ja eraldas seal 1924 Eesti esimese LK-reservaadi, alustas 1923 Tartus Raadi pargist dendropargi rajamist. 1924–1937 Looduseuurijate Seltsi looduskaitse-sektsiooni ja 1938–1940 Loodusvarade Instituudi metsandussektsiooni esimees. Avaldanud rohkesti kirjutisi dendroloogia, metsakorralduse, -takseerimise, -kasvatuse, -kaitse alalt.

T.: *Geodeesia põhijooned* (1929); *Beiträge zur Holzmassenermittlung mit besonderer Berücksichtigung der Schwerpunktmethode* (1931, dr-diss), *Dendroloogia* (1934).

B.: *Agronoomia*, 1940, 11; EBL Tk 1940; EE 14, 2000.

Mets, Jaan (2. I 1891 Vana-Kariste – 18. IX 1969 Uppsala), põllumajandusteadlane, dots (1930). Õppis Tartu Ülikooli füüsika-matemaatikateaduskonnas (1909–1910) ja Riia Polütehnilise Instituudi põllumajandusosakonnas (1910–1915), mille lõpetas I järgu õpetatud agronoomina (1917). Täiendas end Taanis (1922) ja Berliinis (1926–1927).

Eestimaa Põllumeeste Keskseltsi sekretär (1917–1919), ühtlasi ajakirja “Talu” toimetaja (1918–1919), Jõgeva Sordikasvanduse heintaimede osakonna juhataja (1920–1944), olles ühtlasi Tartu Ülikooli heinakasvatuse õppeülesande täitja (1927–1929) ja dotsent (1930–1944). Teadlasena teotsenud Eesti põllumajanduse arendamisel karjamajanduse suunas, rohumaakultuuri arendajana, agronoomilise oskuskeele kujundamisel ja eriti akadeemilise põllumajandusajakirja “Agronoomia” peatoimetajana kogu selle ilmumisaja kestel (1921–1940). Samuti oli ta ilmumist alustanud Põllumajandusliku entsüklopeedia (Eesti põllumehe teatmik) peatoimetaja (1938), ilmus A–Istuti, 576 veergu.

T.: *Eesti põllumehe linakasvatus* (1921); *Lähemaid ülesandeid loomatoidu kasvatusel* (1925); *Linakasvatus Eestis* (1925); *Heintaimed* (1928); *Piimakarja toodangu ja söötmise arenemine Eestis* (1932).

B.: EBL Tk 1940; *Agronoomia*, 1940, 12; E. Järvesoo. *Dotsent Jaan Mets*. Toronto, 1988; EE 14, 2000.

Miljan, August (8. IX 1889 Pilkuse – 25. VIII 1973 Tartu), põllumajandusteadlane, pedagoog, *mag. agr.* (1926), *dr. agr.* (1932). Õppis Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonnas

(1919–1926). TÜ stipendiaat rohumaaiviljeluse alal Šveitsis (1926–1933), hiljem Austrias, Itaalias, Rootsis ja Soomes.

Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonna taimekasvatuse kabineti assistent (1922–1929) ja ühtlasi TÜ Taimebioloogia-katsejaama (Raadil) van-assist (1926–1929). Jäned Põllunduskeskkooli juhataja ja taimekasvatuse õpetaja (1929–1941), Tooma Põllutöö- ja Maaparanduskooli õpetaja, ühtlasi Tooma Soouurimise ja Katseinstituudi direktor (1941–1944), TRÜ kateedrijuhataja-professor (1944–1945), TRÜ botaanika- ja agronoom ja teadur (1957–1967).

T.: *Lutsern ja selle kasvatamine Eestis* (1926, mag-töö); *Mugultaimede ja juurvilja kasvatamine* (1928); *Vegetationsuntersuchungen der Naturwiesen und Seen im otepääschen Moränengebiet* (1932, dr-diss); *Luhaniidud* (1938); *Kultuurrohumaad* (1934, kaasautor J. Tohver).

B.: *Agronoomia*, 1939, 9; *Põllumajanduse Akadeemia*, 1982, 27; *Agraarteadus*, 1990, 1.

Muuga, August (27. VIII 1902 Rasina v – 7. XI 1992 Tartu) loomakasvatusteadlane, *mag. agr.* (1932), põllumaj-tead knd (1946), dots (1945), prof (1940; 1962), ENSV teeneline teadlane (1965). Lõpetanud Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonna dipl agr (1928).

Tartu Ülikooli loomakasv kabineti assistent (1926–1929), Vahi põllumajanduskoolide loomakasvatuse õpetaja (1930–1931), Põllutööministeeriumi loomakasvatuse nõunik (1931–1940), Tartu Ülikooli Loomakasvatuse-katsejaama ja Loomakasvatuse Instituudi juhataja (1940–1944), TRÜ loomakasvatuse (1944–1947) ning veise- ja hobusekasvatuse kateedri juhataja (1947–1951), EPA põllumajandusloomade söötmise kateedri juhataja (1951–1976) ja sama kateedri prof (1962–1976). Kohakaasluse alusel ELVI söötmise ja söödatootmise sekt juhataja (1947–1952). Toimetas 1941 ajakirja “Nõukogude Agronoomia”. Uurinud põllumajandusloomade söötmist, pidamist ja aretust.

T.: *Piimatõugu suguvasika söötmise alused uuemate uurimuste põhjal* (1932, mag-diss); *Eesti NSV söötade keemiline koostis ja toiteväärtus* (1954, 1957, 1966 – kordustrükkid, kaasautor); *Üldine söötisõpetus I* (1963); *Üldine söötisõpetus II* (1965); *Veiste söötmine* (1978, kaasautor), *Loomakasvatuse areng Eestis* (1992).

B.: *ENE* 5, 1973; *EE* 6; *Sotsialistlik Põllumajandus*, 1962, 18; *EPA teaduslike tööde kogumik*, 1972; *A. Muuga trükkis ilmunud tööd*, Trt, 1972; *EPA õppe-teadusliku koosseisu bibliograafiat*, 1981.

Mäekala, Karl (9. IX 1876 Mäksa – 13. III 1961 Tartu), mesinduseriteadlane, eestikeelsele mesinduskirjandusele alusepanija. Õppinud Tartu linnakoolis (1892–1896).

Aktsiisiametnik Võrus (1898–1919) ja Tartus (1897–1898, 1919–1944). Vasula sovhoosi mesinik (1944–1950), Mesilaste Tõuaretajate Seltsi auliige (1934). Avaldanud rohkesti kirjutisi ja raamatuid mesinduse alalt.

T.: *Meie tähtsamad meetaimed* (1913); *Tegelikud tööd mesilas* (1918, II tr 1924, III tr 1929); *Mesilane ja tema elu* (1924); *Mesila talud ja tarbed* (1930); *Mesilaste pidamine* (1938).

B.: *Mesindus*, 1936, 9; *Eesti aval tegelased*, 1932.

Mägi, Jaan (26. VII 1883 Väluste, Tarvastu – 25. VII 1939 Elva), loomakasvatusteadlane, prof (1919), *dr. agr.* (1925). Õppis Riia Polütehnikumi keemia-, siis põllumajandusosakonnas (1904–1907), Novo-Aleksandria põllu- ja metsamajanduse instituudis (1907–1910), kus omandas agronoomidiplomi (1912). Töötas Peterburi zootehn büroos prof E. F. Liskuni juhatusel (1914).

“Põllutöölehe” toimetaja (1910–1915), Põhja-Liivimaa Põllutöö Keskseksi loomakasvatuse eriteadlane (1913–1918), Tartu Eesti Põllumeeste Seltsi kursustel lektor (1911–1926), Tartu Ülikooli loomakasvatuse professor (1919–1939), TÜ Loomakasvatuse Katsejaama organiseerija ja juhataja. Mägi oli 1918–1931 Tartu Eesti Põllumeeste Seltsi, 1923–1938 Eesti Agronoomide

Seltsi ja 1935–1939 Riikliku Põllumajandusliku Katseasjanduse Komitee esimees ning Eesti Anglerite Kasvatajate Seltsi asutaja ja 1919–1925 selle teaduslik juht.

T.: *Eesti põllumehe veiste tõuraamat I* (1918); *Meie põllutaimede tähtsamad seenhaigused* (1914, II tr 1920), *Koduloomade anatoomia ja füsioloogia* (1920, II tr 1926), *Angeli tõugu kari Eestis, eriti tema eksterjööriomadused* (1925, dr-diss).

B.: *Eesti aval tegelased*, 1932; EBL Tk 1940; *Agronoomia*, 1939, 9; K. Rannik. *Prof dr. agr. Jaan Mägi*. Tartu, 1993; EE 14, 2000.

Männik, Villem (30. III 1886 Viljandi v – 23. IX 1943 Novo-Sibirsk), põllumajanduse eriteadlane, pedagoog. Õppis Gori-Gorki põllutöökeskkoolis Venemaal (1902–1907), Vene Põllutöoministeeriumi stipendiaadina Bonn-Poppelsdorfi põllumajanduse akadeemias Saksamaal (1908–1910); spetsialiseerus sookultuurile Breemeni sookatsej.

Eesti Aleksandri Olustvere Põllutöökeskkoolis õpetaja (1920–1926) ja sama kooli juhataja (1926–1941). Tema elutööks oli Eesti Aleksandri Olustvere Põllunduskeskkooli (nim alates 1936) majanduslik ja kultuuriline edasiviimine.

T.: *Sagedamad eksimused maaparanduses* (1929); *Kuidas kõrvaldada talivilja oraste lämbumist* (1928); *Missugust seemet eelistada tänavu talivilja külviks* (1931); *Kogemusi sookultuuri alalt Eesti Aleksandri Põllutöö-keskkooli talus Olustveres* (1934).

B.: *Eesti aval tegelased*, 1932; *Agronoomia*, 1936, 5; *Põllumajandus*, 1936, 13; *Põllumees*, 1936, 6.

Mätlik, August (27. VI 1881 Mäo v – 9. IX 1956 Tartu), aiandus-mesindusteadlane, dots (1947), ENSV teeneline teadlane (1956). Lõpetas Žizdra (Kaluga kub) aianduskooli (1902). Täiendanud end 1906–1908 Belgias, Hollandis ja Saksamaal.

Vasalemma aiandus-mesinduskooli juhataja (1920–1921), Tartu Ülikooli põllumajandus-teaduskonna aianduse ja mesinduse õpetaja (1923–1944) ning vastava katsejaama juhataja, TRÜ aianduse ja mesinduse kateedri juhataja, v-õpetaja (1944–1946); kateedri juhataja, dots (1947–1949), sealsamas dots (1949–1951), EPA aianduse ja mesinduse kateedri dots (1951–1956), sealh kateedri juhataja kt (1951–1952).

T.: *Aiatöö õpetus* (1930); *Tegeliku aianduse ja mesinduse käsiraamat* (I 1934; II 1935; III 1935, kaasautor); *Aianduse õpperaamat* (1940, kaasautor).

B.: ENE 5, 1973; *Sotsialistlik Põllumajandus*, 1956, 10; *TRÜ õppe-teaduskoosseisu bibliograafianimestik 1944–1980* (1987); *Agraarteadus*, 2001, 2.

Nõmmik, Anton (2. XII 1882 Kurista v, Viljandimaa – 20. X 1957 Uppsala), põllumajandusteadlane, mullateadl dots (1920), prof (1924). Õppis Peterburi ülikooli füüsika-matemaatikateaduskonna agronoomiaosakonnas (1910–1915). Tartu Ülikooli stipendiaadina Halle ülikoolis (1920). *International Education Board*'i stipendiaadina USA-s (1925–1926), kus uuris lupjamise mõju mullale, mille eest talle omistati *M. Sc.* kraad (1926).

Põhja-Eesti Põllutöökeskkooli (Jäneda) organiseerija ja juhataja (1918–1920), Tartu Ülikooli mullateaduse ja agrikultuurkeemia dotsent (1920–1924) ja professor (1924–1944), olles ühtlasi Raadil asuva agrikultuurkeemia-katsejaama juhataja (1921–1944), TÜ põllumajandusteaduskonna dekaan (1921–1925).

T.: *Kodumaa mullastikust* (1924; 1925; 1926; 1938); *Mulla reaktsioon, selle põhjused ja määramise meetodid* (1927); *Uurimisi meie söödajuurviljade arenemisest ja toitainete tarbimisest* (1937). Tööd on avaldatud entsüklopeedias jt väljaannetes.

B.: *Agronoomia*, 1926, 11; *Eesti aval tegelased*, 1932; EBL Tk 1940; *Põllumajanduse Akadeemia*, 1982, 28; K. Vahtras. *Professor Anton Nõmmik. Tema elust ja tööst*. Uppsala, 1975.

Nõu, Joosep (24. VII 1906 Muhu-Suurvald – 13. IV 1999 Uppsala), agraarökonomika-teadlane, *mag. agr.* (1934), *dr. agr.* (1967). Õppis Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonna agronoomiaosakonnas (1926–1931).

Tartu Ülikooli maaparanduse ja geodeesia-kabineti assistent (1930–1931), Vahi põllutöökoolis (1932–1933) ja Kuremaa Kontrollassistendite koolis (1933–1937) õpetaja, Polli Põllutöökooli juhataja (1937–1938), Haridusministeeriumi põllumajanduslike kutsekoolide peainspektor (1938–1940), Haridusdirektooriumi põllumajanduse kutsehariduse ja katseasjanduse osakonna juhataja (1941–1944), Uppsala põllumajandusülikooli dotsent (1967–1973).

T.: *Talundite suuruse mõju tasuvusse Eestis võrdlevalt Taani, Rootsi ja Soome tasuvuse andmetega* (1934, mag-töö); *Põllumajanduslike kutsekoolide tüübid ja neis ettevalmistatud kutselised töäjõud 1918–1939* (1939); *Studies in the Development of Agricultural Economies in Europe* (1967, dr-diss).

B.: *Agronoomia*, 1934, 7; *Agronoomide Koja Aastaraamat I*, 1937; *Agraarteadus*, 1999, 2; *EE* 14, 2000.

Pill, Mihkel (7. I 1884 Tarvastu v – 19. VI 1951 Jõgeva), põllumajandusteadlane, sordiaretaja, ENSV teeneline teadlane (1945) ENSV TA korr-liige (1946), põllum-dr (1947). Õppis Tartu Ülikoolis loodusteadust ja põllumajandust (1906–1916), täiendas end Rockefelleri stipendiaadina USA-s ja Kanadas (1925).

Põhja-Liivimaa Põllumeeste Keskseksi Seemnevilja Toimkonna asjaajaja (1912–1919), Eesti Sordiparanduse Seltsi Jõgeva Sordikasvanduse (Sordiaretusjaama) ja selle teravilja osakonna juhataja (1920–1951). Aretanud uusi teraviljade (rukki, nisu, odra ja kaera) sorte ning nisunäitustega (1930) andnud hoogu nisukasvatusele Eestis. Tema organiseerimisel asutati Eesti Sordiparanduse Selts ja Eesti Seemnevilja Ühisus (1919), kirjastusühisus “Agronoom” (1919).

T.: *Pärivus* (1913); *Sordikasvandus* (üldosa 1915, I eriosa 1918, II eriosa 1920); *Meie tähtsamad põllutaime sordid* (1921); *Seemne ja sordikasvandus Eestis* (1923); *Seemnekasvataja aabits* (1925); andis välja koos J. Hünersoniga *Põllumehe taskukalender-käsiraamatut* (1916–1940, 1942, 1944).

B.: *Eesti aval tegelased*, 1932; *EBL Tk* 1940; H. Kiik. *Dr. Mihkel Pill*. 1968.

Pool, Theodor Johannes (8. XII 1890 Tori v, Piistaoja – 25. X 1942 Sverdlovsk), põllumajandusteadlane, tõuaretaja. Õppis Riia Polütehnikumi agronoomia osakonnas (1909–1914), olles praktikandina Soomes (1910–1912).

Töötas karjauurimisel Pärnumaal (1913) ja Saaremaal (1914), Vahi talvekooli juhataja (1914–1915), Pärnu maakonna agronoom (1915). Tegelik põllumees Piistaoja talus (1925–1941). Pool kujundas Piistaoja silmapaistvaks õppe-katsemajandiks. Piistaojal tehtud katseuurimistööd hõlmasid põllumajanduse põhiprobleemide valdkonda: veiste tõuaretus (eesti mustkirju), söötmine ja pidamine, talutööde ratsionaliseerimine ja mehhaniseerimine ning kultuurrohumaade rajamine, kasutamine ja hooldamine. Oli Eesti Hollandi-Friisi Karja Kasvatajate Seltsi asutaja ja esimees (1921–1941), Eesti Niidu ja Karjamaa Arendamise Ühingu esimees (1929–1940) jm. Luges Tartu Ülikoolis agronoomiosakonna üliõpilastele talutööde ratsionaliseerimist (1940).

T.: *Veiste tõuarendus* (1928); *Karjakoplid* (1929, II tr 1940); *Maauendus Eestis ja selle tulemusi* (Fenno-Ugrica V, 1936); *Inimtöäjõu küsimus Eesti põllumajanduses* (1937); *Töö ratsionaliseerimise ja mehhaniseerimise võimalusi talus* (1938); *Tulemusi ja kogemusi hollandi-friisi karja tõuaretusel Piistaojal* (1940). Ajakirjas *Agronoomia* avaldas üle 40 teadustöö.

B.: *Eesti aval tegelased*, 1932; *Agronoomia*, 1940, 11; *Põllumajanduse Akadeemia*, 1983, 2; M. Karelson. *Theodor Pool Eesti Vabariigi põllumajanduses*. Tartu, 2000; *EE* 14, 2000.

Port, Jaan (9. II 1891 Holstre – 24. I 1950 Tartu v), botaanik, ehisaiaandusteadlane, lõpetas TÜ 1926 *mag. bot.* kraadiga (diss “Neutraaloolade mõjust H- ja OH-ioonide tungimisele läbi taimeraku plasma”), stipendiaadina täiendas end Saksamaal aianduse alal (1927–1929), *dr. phil. nat.* (1932).

Tartu Ülikooli Botaanikainstituudi assistent (1923–1926), Tartu Õpetajate Seminari õpetaja (1926–1927), Tartu Ülikooli botaanikaiaia ülemaednik (1930–1937), Tartu Õpetajate Seminari direktor (1937–1940). Eestikeelse iluaianduse kirjanduse rajaja ning Eesti iluaianduse ja kooliaedade rajamise algatajaid.

T.: *Untersuchungen über die Wirkung der Neutralsalze im Abhängigkeit von ihrer Konzentration auf das Keimlingswachstum* (1932, dr-diss); *Iluaiad ja kodu ümbruse kaunistus* (1933, II tr 1936, III tr 1940); *Ehisaiaandus* (1949); *Kodu- ja kooliaed* (1934, kaasautor); *Koduaed* (1944); *Aianduse õpperaamat* (1940, kaasautor); *Tegeliku aianduse ja mesinduse käsiraamat* (I 1934, II 1935, III 1935, peatoimetaja ja kaasautor).

B.: ENE 6, 1974; *Aiandus ja mesindus*, 1983; *Agraarteadus*, 1991, 1; EE 14, 2000.

Reinik, Mart (24. IV 1862 Adavere v – 6. IX 1940 Tartu), mesinduse eriteadlane ja pedagoog. Õppis Tartu Õpetajate Seminaris (1879–1883).

Tartu VIII algkooli juhataja (1889–1929), ühtlasi ajakirja “Aiatööleht” (1907–1918) ja kuukirja “Aed” mesinduse osakonna toimetaja (1923–1931), Tartu Eesti Põllumeeste Seltsi aiandus- ja mesindusosakonna, pärastise Tartu Aianduse ja Mesinduse Seltsi asutajaid ja juhataja (1907–1923), aiandus- ja mesinduskursuste korraldaja.

T.: *Mee küpsemisest* (1926); *Algajatele mesinikkudele* (1929); *Meevõtmisest* (1938); *Tegelik mesinik* (1937).

B.: *Eesti aval tegelased*, 1932; *Aed*, 1940, 9; *Aiandus ja mesindus*, 1983.

Ridala (1930. a-ni Kalamees), Elfriede (11. XII 1903 Kuremaa v – 5. IX 1974 Tartu), loomaarstiteadlane, *dr. med. vet.* (1935), prof (1940). Lõpetas TÜ loomaarstiteaduskonna veterarstina (1929).

Tartu Ülikooli Bakterioloogiajaama assistent (1929–1931), loomatervishoiu ja piimahiigieeni instituudi v-assistent (1931–1941), TRÜ loomatervishoiu ja loomsete toiduainete hügieeni kateedri prof ja juhataja (1941, 1944–1951), EPA loomatervishoiu ja füsioloogia kateedri prof ja juhataja (1951–1974), EPA Zootehnikateaduskonna dekaan (1952–1958). Avaldanud töid loomatervishoiu, piimahiigieeni, mastiiditõrje ja piimanduse ajaloo alalt.

T.: *Hügieenilisi uurimusi Tartu müügiapiima kohta* (1935, dr-diss); *Loomatervishoiu käsiraamat* (1946, 1961, 1972, kaasautor); *Veisekasvatuse käsiraamat* (1959, kaasautor).

B.: ENE 6, 1974; *Sotsialistlik Põllumajandus*, 1963, 24; 1974, 1; *Agraarteadus*, 1993, 4; EE 14, 2000.

Ridala (1930. a-ni Grünthal), Vassil (9. III 1906 Suur-Muhu v – 19. II 1985 Tartu), loomaarstiteadlane, *dr. med. vet.* (1933), dots (1933), prof (1936), ENSV teeneline teadlane (1969), Nõukogude Eesti preemia (1967). Lõpetas Tartu Ülikooli loomaarstiteaduskonna veterarstina (1930).

TÜ patoloogilise anatoomia kabineti (instituudi) ajutine abij (1928–1929), n-assist (1930–1931), v-assist (1932), dots (1933–1935), prof (1936–1940), TRÜ ja EPA patoloogilise anatoomia, parasitoloogia ja loomatervishoiu kateedri prof ja juhataja (1941–1985), olles ühtlasi ENSV TA Loomakasvatuse ja Veterinaaria Instituudi v-teadur (1947–1954). Vabariikliku Parasitoloogiakomisjoni esimees. Töid põllumajandusloomade ja -lindude patomorfoloogilise parasitoloogia alalt.

T.: *Uurimusi Brucella abortus'e patogeensusest toimest lehma udarasse ja mõningatesse teistes elunditesse* (1933, dr-diss); *Põllumehe loomatervishoiu käsiraamat* (1942, kaasautor); *Veterinaararteraapia teatmik* (1968, kaasautor); *Üldpatoloogia I* (1977).

B.: ENE 6, 1974; *Sotsialistlik Põllumajandus*, 1976, 5; 1985, 8; EE 14, 2000.

Rinne, Leo (1936. a-ni Alfred Leopold) (19. XII 1892 Pärnu – 22. I 1976 Carmel, California), põllumajandusteadlane, dots (1924), *dr. agr.* (1927), prof (1929). Õppis Riia Polütehnikumi põllumajanduse osakonnas (1911–1915), mille lõpetas õpetatud agronoomina.

Riia Polütehnikumi Petermuiza (Peterhof) katsejaama assistent (1915). Eesti Sooparanduse Seltsi Tooma Sookatsejaama (1938. a-st Tooma Soouurimis- ja Katseinstituudi) juhataja (1921–1941), Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonna maaparanduse ja geodeesia dotsent (1924–1929) ja professor (1929–1944). Juhatanud maaparandus- ja sookultuurialast nõuandetööd, millest avaldanud arvukalt kirjutisi. Toimetas aastaraamatut “Sookultuur” (1923–1940) ja korraldas Tooma Sookatsejaamas sooharijate päevi (1927. a-st).

T.: Eesti madalsoode kõlblikkusest põllumajanduslikuks taimekasvatuseks (1927, dr-diss), Maaparanduse alused (1931); Andmeid heinaseemnesegude valikust kulturniitude sisseadmiseks (1934); Lühike sookultuuri õpetus algajale sooharijale (1935); Sooparandusest Eesti taludes (1937).

B.: EBL Tk. 1940; A. Juske. *Leo Rinne personaalnimestik*. Tln, 1991; E. Järvesoo. *Professor Leo Rinne sajandaks sünniaastapäevaks*. “Agraarteadus”, 1992, 2.

Roots, Elmar (19. IV 1900 Kuigatsi v – 12. XII 1962 Giessen), loomaarstiteadlane, *dr. med. vet.* (1927, Viin), *dr. med. vet. h. c.* (1960, Zürich), dots (1928), prof (1931). TÜ prorektor (1937–1940). Õppis Tartu Ülikooli loomaarstiteaduskonnas (1920–1924) ja lõpetas selle vet-arstina. Teaduslik stipendiaat Viinis (1926–1927).

Tartu Ülikooli väikeloomade kliiniku assistent (1925), loomatervishoiu ja piimahügieeni dots (1928–1931) ja professor (1931–1944), olles ühtlasi samanimelise instituudi juhataja, 1931–1937 vet-teaduskonna dekaan.

Emigreerus 1941 Saksamaale, töötas 1941–1945 Berliini ja 1947–1962 Giesseni ülikoolis professorina.

T.: Über die Abtötung von Askarideneiner in Pferdefaeces (1928, dr-diss); Die Brucellose und ihre Bekämpfung (1935); Öppejõudude ettevalmistuse küsimus Tartu Ülikoolis Eesti iseseisvuse kestel (1939).

B.: EBL Tk 1940; *TRÜ ajalugu III*, 1982; EE 14, 2000.

Rootsi, Nikolai Friedrich (16. IV 1888 Tartu – 4. XII 1974 Lund, Rootsi), põllumajandusteadlane, *cand. agr.* (1914), dots (1923), *dr. agr.* (1927), prof (1927). Õppis Tartu Ülikooli füüsika-matemaatikateaduskonnas (1907–1914)

Tartu Ülikooli Maarjamõisa juhataja abi (1912–1918), olles ühtlasi TÜ ökonomika-(põllumajanduse) kabineti assistent (1914–1918), Voroneži ülikooli agronoomiakabineti v-assistent (1918–1920), Vahi Põllu- ja aiatöökooli õpetaja (1920–1923), Tartu Ülikooli taimekasvatuse dots (1923–1927) ja prof (1927–1944), olles ühtlasi TÜ Taimekasvatuse (Taimebioloogia) Katsejaama juhataja Raadil (1923–1944). Riikliku Põllumajandusliku Katseasjanduse Nõukogu esimees (1927–1929). Oli TÜ põllumajandusteaduskonna dekaan (1939–1944). Evakueerus Saksamaale (1944), kus töötas Weihenstephani aianduse uurimis-instituudis teadurina (1944–1952), siirdus siit Rootsi Alnarpi aiandusinstituudi puuviljanduse labori abijõuks (1952–1956).

T.: *Kõrreviljakasvatus I* (1926, koos K. Liideman-Liidakuga); II (1926); *Untersuchungen über die Beziehungen einiger Wachstumsbedingungen zu den Gewichtsmengen der Wurzelrückstände und Schwankungen derselben in oberer Bodenschicht bei den wichtigsten landwirtschaftlichen Kulturpflanzen in Estland* (1927, dr-diss); *Põllumehe käsiraamat I ja II* (1926, 1928, kaasautor); *Umbrohud ja umbrohutõrje* (1940).

B.: EBL Tk 1940; *Agronoomia*, 1938, 5; K. Annuk. *Dr. agr. professor Nikolai Rootsi*. Akadeemilise Põllumajanduse Seltsi toimetised, 8, Trt, 1998.

August Voldemar Mätlik
1881–1956

Anton Nõmmik
1882–1957

Mihkel Pill
1884–1951

Theodor Pool
1890–1942

Leo (Leopold) Rinne
1892–1976

Nikolai Rootsi
1888–1974

Rubel, Peeter (1. VIII 1905 Suure-Kõpu v – 20. VII 1941 Tartu), põllumajandusteadlane, *mag. agr.* (1928), prof (1939). Lõpetas Tartu Ülikooli agronoomiaosakonna (1927). Teaduslik stipendiaat TÜ agraarpoliitika ja ühiskonnategevuse õpetooli juures (1928) ja Berliinis (1929–1930).

Põllutööministeeriumi nõuandja (1930–1938), TÜ agronoomia osakonna agraarpoliitika ja ühistegevuse prof (1939–1941), agraarökonomika ja poliitika kateedri prof ja juhataja (1941).

T.: *Põllutööliste palgaolud Eestis* (1928, mag-töö); *Andmeid põllumajanduse kollektiviseerimisest ja mehhaniseerimisest NSVL-s ja järeldusi neist meie oludes* (1940); *Kolhoosi kord Nõukogude Liidu põllumajanduses* (1941).

B.: Põllumajanduse Akadeemia, 1982, 24.

Saral, Karl (5. II 1880 Kuigatsi v – 13. VII 1942 Krivošeino raj, Tomski obl), loomaarstiteadlane, *dr. med. vet.* (1924), dots (1919), prof (1926). Õppis Tartu Veterinaaria Instituudis (1900–1904) ja lõpetas selle vet-arstina.

Tartu Veterinaaria Instituudi assistent (1904–1907), Tartu Ülikooli loomaarstiteaduskonna kirurgia dots (1919–1926), prof (1926–1941), olles ühtasi selle teaduskonna haavakliiniku juhataja (1919–1941) ja dekaan (1923–1931 ja 1936–1937). Tallinna Eesti Põllumeeste Seltsi esimees (1908–1910).

Uurimusi kirurgia valdkonnast, sh traumalise retikuliidi kirurgilise ravi alalt, lõi täkkude püstikastreerimise meetodi ja rakendas Forsselli operatsioonimeetodit hobuste künahaukamise puhul. Eestimaa Põllumeeste Keskseltsi abiesimees (1910–1917), Akadeemilise Loomaarstiteadusliku Seltsi esimees (1926–1933, 1938–1940), Tartu Eesti Põllumeeste Seltsi esimees (1931–1936).

T.: *Kuivõrd on hobuse künahaukamine praeguste meetodite järgi operatiivsel teel arstitav* (1924, dr-diss); *Eesti farmakopöa* (1937, kaasautor).

B.: *Eesti aval tegelased*, 1932; EBL Tk 1940; EE 14, 2000.

Siimon, Aleksander (29. XII 1900 Sinalepa v, Läänemaa – 28. X 1970 Tallinn), puuviljandusteadlane ja sordiaretaja, *mag. agr.* (1931), *dr. agr.* (1939), ENSV teeneline teadlane, prof (1960). Õppis Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonnas (1922–1927) ja lõpetas agronoomidiplomiga (1929). Täiendas end Saksamaal Berliin-Dahlemi aianduse õppe- ja katseasutises ning Oranienburgi aiandusõppeasutises (1927–1929).

Oli 1929–1937 ja 1941–1942 Kehtna Kõrgema Kodumajanduskooli (a-ni 1931 Kehtna Tütarlaste Põllutöö ja Majapidamise Kool) õpetaja ja aiandusosakonna juhataja, 1937–1941 Vahi Põllutöökooli ja Vahi Aianduskooli abijuhataja ning 1942–1944 Kehtna Aiandusinstituudi direktor. Organiseeris Polli Aianduse ja Mesinduse Uurimise Instituudi (1945) ning oli selle juhataja (1945–1950 ja 1956–1969). On aretanud rohkesti väärtuslikke õunasorte, nagu 'Talvenauding', 'Sidrunkollane taliõun', 'Sügisdessert', 'Aia ilu' jt. Talle anti Nõukogude Eesti preemia (1967).

T.: *Aluste ja oksa asendite mõju tolmuterade idanemisele seemneliste ja luuviljaliste kultuursortidel* (1931, mag-töö); *Untersuchungen über die gegenseitige Befruchtung der in Estland verbreiteten Apfelsorten* (1939, dr-diss); *Aiatöö õpetus* (1930); *Tegeliku aianduse ja mesinduse käsiraamat I–III* (1934–1935, kaasautor); *Aianduse õpperaamat* (1940, kaasautor); *Aianduse käsiraamat* (1955, kaasautor); *Eesti pomoloogia* (1970, kaasautor).

B.: Agronoomia, 1939, 3; ENE 7, 1975; *Aiandus ja mesindus*, 1983; EE 14, 2000.

Taagepera (1935. a-ni Tägepera), Karl (10. IV 1894 Aru v, Vellavere k – 31. V 1993 Kanada, Toronto lähedal), hobusekasvatuse eriteadlane, dots (1922). Õppis Tartu Veterinaaria Instituudis (1914–1918).

Põllutööministeeriumi hobusekasvatuse eriteadlane (1922–1929), Tartu Ülikooli loomaarstiteaduskonna hobusekasvatuse, eksterjööri ja rakendusõpetuse dotsent (1922–1938), professor (1938). Taagepera emigreerus 1944. a sügisel Saksamaale. Oli Balti Ülikooli õppejõud. Edasi siirdus ta Marokosse (1947) ning sealt Torontosse (1956). Taagepera avaldas kirjutise Maroko hobusekasvatusest ning vaagis soomeugri ja indoeuroopa keelte ühissõnade üle.

T.: *Hobusekasvatus* (1935); *Kas tori hobuse aretus on õigel teel* (1939).

B.: *Eesti aval tegelased*, 1932; *Agraarteadus*, 1994, 2.

Tarmisto (a-ni 1936 Grünberg), Julius (14. XII 1890 Otepää – 4. IX 1956 Tallinn), põllumajandus- ja piimandustegelane. Lõpetas 1914 Leipzigi ülikooli. Oli Tartu Eesti Põllumeeste Seltsi Vahi katsetalus (1914) ja Sähkapuu tütarlaste põllutöö- ja majapidamiskoolis õpetaja (1914), Võru maakonnaagronoom (1915–1917), Õisu Piimanduskooli juhataja (1922–1940).

Tarmisto osales Eesti piimandusliku kutsehariduse, katse- ja uurimiskeskuse väljaarendamisel. Temast sai 1936. a moodustatud Õisu Piimandusinstituudi direktor, mille struktuuriüksusteks olid piimanduskatsejaam, kaks (piimanduse ja karjatalitajate) kooli, õppe- ja katsemeierei mitme osakonnaga ühispiimatalitustes ning Õisu mõis.

T.: Oli ajakirja *Piimandus* asutajaid (1928) ja toimetas seda. Avaldanud kirjutisi piimandusliku kutsehariduse, piimamajanduse, piimanduse ühistegevuse jms kohta. A-st 1992 annab Õisu Põllumajandustehnikum Tarmisto-nimelist mälestusmedalit.

B.: M. Karelson. *Piimast ja Eesti piimandusest*. 1997; EE 14, 2000.

Tehver, Julius (14. XII 1900 Tori v – 7. II 1990 Tartu), veterinaarmorfoloog, *dr. med. vet.* (1929, 1946), dots (1931), prof (1938), ENSV teeneline teadlane (1957), Eesti NSV riiklik preemia (1977). Lõpetas TÜ loomaarstiteaduskonna vet-arstina (1927). TÜ teaduslik stipendiaat arstiteadusk histoloogia kabin (1928–1929) ja Edinburghi veterinaariakolledžis (1929–1930).

Loomaarstiteaduskonna anatoomia kabineti assistent (1925–1927), õppeülesande täitja (1930–1931), anatoomia dots (1931–1938), prof (1938–1940), kateedrijuhataja, prof (1940–1951), EPA anatoomia, histoloogia ja embrüoloogia kateedri prof ja juhataja (1951–1976), ühtlasi TRÜ prof (1956–1963), prof-konsultant (1976–1986). Üleliidulise Anatoomia, Histoloogia ja Embrüoloogia Seltsi auliige (1974). Arvukalt välja andnud õppe- ja teaduslikku kirjandust.

T.: *Koduloomade anatoomia* (1934, 1945); *Koduloomade füsioloogia* (1936 ja 1947, 1966 autoreid); *Koduloomade sigimine* (1938); *Põllumajandusloomade sigimine* (1950, 1953); *Põllumajandusloomade erihistoloogia* (1954); *Põllumajandusloomade anatoomia ja füsioloogia* (1957); *Üldhistoloogia* (1959); *Loomade histoloogia* (1962); *Koduloomade histoloogia* (1979); *Histoloogia eesti-, vene- ja ingliskeelne seletav terminoloogia* (1985).

B.: *Eesti Loodus*, 1975, 12; ENE 7; *Agraarteadus*, 1990, 2 ja 4; EE 14, 2000.

Terasmäe, Enn (1936. a-ni Roosa, Nikolai) (20. XII 1899 Kabala – 17. VIII 1990 Frankfort, Ontario), põllumajandusteadlane, *mag. agr.* (1929), *dr. agr.* (1934). Lõpetas Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonna (1927) agronoomina.

Tartu Ülikooli taimekasvatuse kabineti assistent (1920), taimebioloogia katsejaama assistent (1921–1923), Tooma Sookatsejaama assistent (1924–1928) ja juhataja abi (1928–1932), olles ühtlasi Tooma Sookultuuri ja Maaparanduskooli juhataja (1928–1936), Haridusministeeriumi peanõunik põllumajanduskoolide alal (1936–1938), põllutööministri abi, asetäitja (1938–1940). Aastatel 1941–1944 Eesti Omavalitsuse Majandus- ja Rahandusdirektooriumi asedirektor, Põllumajanduse Keskvalitsuse Maaviljeluse Valitsuse

juhataja. Põgenes 1944 Rootsi, siirdus sealt 1952 Kanadasse, uuris Guelphi põllumajandus-ülikoolis taimede mikroelementide tarvet ja nende toimet taimekasvule, oli 1960–1965 ühtlasi samas taimekasvatuse professor.

T.: *Esimese vilja tasuvus madalsool* (1929, mag-töö); *Külviaja mõjust lõikustoodangule madalsool* (1934, dr-diss); *Põllumajandusliku kutsehariduse korraldamisest Eestis* (1937).

B.: Agronoomia, 1934, 6; Agraarteadus, 2001,1; EE 14, 2000.

Vau, Elmar (10. II 1903 Mäo v – 1. X 1968 Tartu), loomaarstiteadlane, *dr. med. vet.* (1932), dots (1937), prof (1938). Lõpetas Tartu Ülikooli loomaarstiteaduskonna. vet-arstina (1929).

Tartu Ülikooli loomaarstiteaduskonna anatoomia kabineti assistent (1931–1933), pro-sektor (1933–1937), dots (1937–1938), prof (1938–1940), koduloomade anatoomia kateedri prof ja juhataja (1940–1951), EPA anatoomia kateedri prof (1951–1968), olles ühtlasi EPA veterinaariateaduskonna dekaan (1956–1961).

T.: *Histoloogilisi uurimusi koduimetajate peensoole dimensionaalsetest ja struktuursetest erinevustest* (1932, dr-diss).

B.: *Sotsialistlik Põllumajandus*, 1963, 3; 1968, 21; ENE 8, 1976.

Veer mets, Kaarel (1936. a-ni Verberg, Karl Friedrich) (3. VI 1893 Jamburgi maak – 20. XI 1969 Tartu), metsateadlane, mag (1925), dots (1927), *dr. rer. for.* (1929), prof (1938), põllumajandusknd (1950), dots (1950). Lõpetas Petrogradi Metsainstituudi (1919).

Tartu Ülikooli metsakasvatuse kabineti assistent (1921–1922), TÜ teaduslik stipendiaat (1922–1925), metsakasut kabineti eriainete õp (1925–1927), samas dots (1927–1938), seal-samas prof (1938–1944), TRÜ metsakasut kateedri v-õp (1948–1951), EPA metsakorralduse kateedri dots (1951–1969).

T.: *Vaigutamise katsed õppemetskonnas* (1925, mag-töö); *Lüli- ja maltspuidu suhe männil* (1930, dr-diss); *Seaduspärasusi männipuidu tehnilistes omadustes* (1960); *Puidumääraja* (1962).

B.: ENE 8, 1976; Eesti Loodus, 1963, 5.

Vilbaste (1935. a-ni Vilberg), Gustav (3. IX 1885 Kodasuu v – 21. II 1967 Tallinn), botaanik ja esimese eestikeelse taimemääraja koostaja, *dr. phil. nat.* (1929). Õppis Tartu Ülikoolis matemaatika-loodusteaduskonnas (1917–1926) ja Viini Ülikoolis (1927–1928), mille lõpetas dr-kraadiga (1928).

Töötas kooliõpetajana ja ajakirjanikuna, oli Eesti esimene looduskaitseinspektor (a-st 1936). Tema poolt välja antud taimemäärajaid kasutasid põllumajanduskoolide õpilased ja üliõpilased taimede määramisel mitme aastakümne kestel.

T.: *Eesti taimestik koolidele* (1922, II tr 1925); *Meie kodumaa taimi rahva käsitluses I, II* (1934, 1935); *Taimemääraja koolidele* (1936); *Erneuerung der Loodvegetation durch Keimling in Ost-Harrien (Estland)* (1929, dr-diss); ajakirja “Loodusvaatleja” toimetaja ja väljaandja (1930–1938).

B.: *Eesti aval tegelased*, 1932; EBL Tk 1940; ENE 8, 1976.

Voltri, Leonhard (13. I 1897 Kuuste – 25. XII 1978 Kehtna), loomaarst, põllumajandus-kandidaat (1961). Õppis Võnnu kihelkonna- ja Sipe ministeeriumikoolis ning Tartu Veterinaaria Instituudi loomavelskrite koolis. Küpsustunnistuse sai Tartu Õhtu-Reaal-gümnaasiumis (1920–1922). Astus (1922) Tartu Ülikooli, lõpetas loomaarstina (1927). Täiendanud end seakasvatases Taanis, Saksamaal, Rootsis, Šveitsis.

Kaarel Veermets
1893–1969

Jaak Ümarik
1891–1981

Eesti Seakasvatajate Seltsi instruktor ja Tallinna tapamajas lihakontrollija (1927–1931), Riikliku Seakasvatuse Katsejaama juhataja Kuremaal, ka sealse kontrollassistendite kooli õpetaja (1931–1945). Jaanuarist 1945 kuni oktoobrini 1955 karistusallane Siberi laagrites. Eesti NSV Piima- ja Lihatööstuse Ministeriumi loomaarst (1955–1957). Eesti Loomakasvatuse ja Veterinaaria Teadusliku Uurimise Instituudi seakasvatuse osakonna noorem- ja vanemteadur (1957–1967).

T.: *Õpetusi sigade söötmiseks ja pidamiseks* (1936); dissertatsioon: *Praktilisi ja hügieenilisi põrsaste söötmise ja pidamise viise Eesti NSV oludes*. Avaldanud 76 teadustööd.

B.: *ELVI biobibliograafia 1947–1990; Agraarteadus*, 1997, 1.

Ümarik, Jaak (17. I 1891 Tuhalaane v – 4. XI 1981 Tallinn), põllumajandusliku hariduse ja katsetegevuse suunaja ja korraldaja. Lõpetas Kiievi polütehnikumi õpetatud agronoomina (1917). Täiendas end *Rockefeller Foundation*'i stipendiaadina USA-s (1925).

Permis põllumajanduse õppejõud ja katseasjanduse korraldaja (1918–1919), Eesti Vabariigi Põllutöoministeriumi eriteadlane (1919), Riigi Põllutöö (Aruküla) katsejaama juhataja (1920–1924), põllutöökoolide peainspektor (1925–1936), Hariduse ja Katseasjanduse Büroo juhataja (1931–1936), Riikliku Maatulunduse ja Katseasjanduse Büroo juhataja (1936–1940), ENSV Põllutöö Rahvakomissariaadi kaadrite ettevalm osakonna metoodik (1940–1941), põllumajandusliku kutsehariduse ja katseasjand inspektor (1941–1944), Kuusiku Riigi Põllutöökatsejaama teadur (1945–1949), küüditati Novosibirski obl sundasumisele (1949), kus töötas kolhoosides ja masina-traktorijaamas agronoomina ja mesinikuna (1949–1956), pärast Eestisse tagasitulekut töötas Kuusikul agronoomina (1956–1959). Tal on teened põllumaj kutsehariduse ja katseasj korraldamisel.

T.: *Suhkrupeedi kasvatamine* (1920); *Põllumajanduslik Ameerika* (1928); *Põllumajanduslikust kutsekoolist ja selle lõpetajatest* (1937); *Maaviljakuse säilitamisest ja mullamajanduse korrastamisest* (1939); *Eesti põllumajandusteadus põllumehe teenistuses* (1946).

B.: *Eesti aval tegelased*, 1932; EBL Tk 1940; *Agraarteadus*, 2001, 1.